

МЕТАФІЗИКА ФРІДРІХА НІЦШЕ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ ВІД КЛАСИЧНОЇ ДО НЕКЛАСИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Захарчук О. Ф., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії і педагогіки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: zaharchuk1978@i.ua, <http://orcid.org/0000-0001-9702-8373>

Стаття присвячена аналізу місця метафізичного аспекту в філософії Фрідріха Ніцше. Зазначено, що критика Фрідріхом Ніцше класичної метафізики має значення для осмислення процесу переходу західної філософії до сучасної метафізики, яка має гуманістичну орієнтацію. Також аналізується сама можливість співвіднесення ніцшеанської метафізики, як з класичною, так і новою, «некласичною метафізикою».

Ключові слова: метафізика, раціоналізм, влада, критика, класична філософія, некласична філософія.

METAPHYSICS OF FRIEDRICH NIETZSCHE IN THE CONTEXT OF THE TRANSITION FROM THE CLASSICAL TO THE NON-CLASSICAL PARADIGM

Zaharchuk A. F., Ph.D., Associate Professor, Department of Philosophy and Pedagogy of Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: zaharchuk1978@i.ua, <http://orcid.org/0000-0001-9702-8373>

The article analyzes the place of the metaphysical aspect in the philosophy of Nietzsche. It is noted that Nietzsche's criticism of classical metaphysics is important for understanding the process of transition of Western philosophy to modern metaphysics, which has a humanistic orientation. The author also analyzes the very possibility of correlating Nietzschean metaphysics with both classical and new, "non-classical metaphysics".

Keywords: metaphysics, rationalism, power, criticism, classical philosophy, non-classical philosophy.

Важливим питанням у дослідженнях філософії Фрідріха Ніцше є метафізичний аспект. Продуктивність дослідження ніцшеанської метафізики багатьма фахівцями зазначається саме у аспекті переходу європейської філософії від класичної до некласичної парадигми.

Говорячи про внесок Фрідріха Ніцше у переосмислення метафізики, становлення до «некласичної метафізики», слід звернути увагу на зв'язок метафізичних поглядів Фрідріха Ніцше з поняттям ірраціоналізму. Цей зв'язок проявляється у критиці раціоналізму, а й у ірраціональному змісті власної метафізики Ніцше. Головним досягненням ніцшеанської метафізики прийнято вважати обґрунтування значення окремої людської особистості, що вело до створення метафізики зовсім несхожої на класичну метафізику. Саме детальна

розробка такої неklasичної метафізики виявилася найголовнішим досягненням ніцшеанської філософії.

У низці досліджень йдеться про вклад Фрідріха Ніцше у формування сучасної гуманістично орієнтованої метафізики. В цілому позиція Фрідріха Ніцше інтерпретується як розкріпачення людини, виправдання її одиничного буття.

Зв'язок філософії Фрідріха Ніцше з метафізикою може бути зрозумілий і в контексті класичного та неklasичного підходу у філософії. Тут слід зазначити, що, загалом, питання приналежності Фрідріха Ніцше до класичного чи неklasичного стилю філософствування носить проблемний характер, оскільки одні й самі філософські ідеї німецького мислителя може бути інтерпретовані як і дусі класичної, і у дусі неklasичної філософії. Подібна ситуація має місце мабуть тому, що філософія Фрідріха Ніцше має перехідний характер. Вона поєднує у собі ознаки як класичного, так і неklasичного підходу.

Можливість дуалістичного розуміння метафізичних ідей Фрідріха Ніцше можна проілюструвати на прикладі однієї з його головних філософських ідей – ідеї волі влади.

З одного боку, можна стверджувати, що, хоча Фрідріх Ніцше виступає із критикою метафізики, його власні ідеї можна визнати як метафізичні. Так у Фрідріха Ніцше установка класичної філософії на розум замінюється на волю (суб'єкт ототожнюється з волею). Як представники класичної філософії абсолютизували розум, Фрідріх Ніцше абсолютизує волю. Не випадково той же Мартін Гайдеггер говорить про «метафізичну сутність влади»¹ у Фрідріха Ніцше.

З іншого боку в сучасних дослідженнях можна зустріти й іншу інтерпретацію сутності влади у Ніцше: «Вирішальним кроком на шляху до нового осмислення поняття, – пише В. Б. О कोरोков, – є відмова мислити «владу» чи «сутність» у класичній інтерпретації. Влада визначається лише у протиставленні чи грі коїться з іншими силами. Полемізуючи з Дарвіном і аналізуючи природні уявлення про світ, Ніцше замінює неоднозначне поняття «боротьба за існування» на «життя – це воля до влади».²

Тобто залежно від кута розгляду, в одних і тих самих ніцшеанських ідеях можна виділити різні аспекти, що стосуються різних типів філософствування.

Таким чином, можна говорити про можливість варіативного прочитання філософії німецького мислителя: Фрідріх Ніцше прагне вийти за межі поширених тоді раціоналістичних уявлень. Це прагнення і наповнило його філософію тим оригінальним контекстом, з якого згодом так багато черпали представники неklasичної філософії. У той самий час вказується і факт приналежності Фрідріха Ніцше і до класичної філософії.

¹ Martin Heidegger On Time and Being. University of Chicago Press, 2002 - 84 p.

² О कोरोков В. Б. Ніцше: Логіка волі до влади і смисл розрізнення // Філософсько-антропологічні студії 2005. – К.: Стило, 2005. – С. 102.

Філософія Фрідріха Ніцше має багато спільного з класичною філософією модерну. Наприклад відомий англійський історик філософії Ф. Коплстон включає в поняття ніцшеанської метафізики як визначальний елемент також тезу про «вічне повернення одного і того ж», коли в кожному циклі повторюються і фізичні, і соціальні події, і самотність, і нещастя. Фрідріх Ніцше намагався зміцнити цю тезу емпіричними гіпотезами, стверджуючи, наприклад, що закон збереження енергії вимагає вічного повернення». Тобто тут йдеться про класичне прочитання цієї ідеї.

Усе це дозволяє зробити висновок про перехідний характер філософії Фрідріха Ніцше. Мислитель критикує метафізику, але його власні ідеї носять метафізичний характер. Філософ розбудовує метафізику, розширює її вихідні понятійно-онтологічні основи.